

ראיית הארון וגונב כלי שרת

ולא יבאו לראות כבלע את הקדש ומתו: (במדבר ד, כ)

ראיית הארון

בתרגום אונקלוס כתבו וז"ל ולא ייעלון למחזי כד מכסן ית מני קודשא ולא ימותון: וכן פרש"י וז"ל ולא יבאו לראות כבלע את הקדש - לתוך נרתק שלו, כמו שפירשתי למעלה (פסוק ה) בפרשה זו, ופרשו עליו בגד פלוני וכסו אותו במכסה פלוני, ובלוע שלו הוא כסויו.

מנין המצוות

נחלקו הראשונים האם מצוה זו נמנית במנין המצוות, הבה"ג הרס"ג והיראים (סימן שנב) מנו אותו כמצוה. אבל אינו ברור בכל הראשונים במה מדובר. הבה"ג סתם ולא פירש, רק הביא הפסוק כצורתו. אבל היראים כתבו וז"ל "לא יבאו לראות כבלע וכו'", ויראת מאלקיך ותן על פניך יראתו ותן כבוד לכלי קדושתו, **הזהיר על כלי קודש בנותנם לנרתקם בהנשאם**, דכתיב בפ' במדבר סיני "ולא יבאו לראות כבלע את הקודש", פי' לא יבאו לראות בהנתנם בנרתקם שהם כנבלעים בו. ומן הדין היה לו להמנות בחייבי מיתה בידי שמים, אע"פ שמצינו בסנהדרין (פא, ב) שהוא לפגיעת קנאים, לכן לא מניתי, דתניא הגונב את הקסוה קנאים פוגעים בו, ואמרינן מאי קסוה אמר רב יהודה כלי שרת, וכן הוא אומר את קשות הנסך, והיכא רמיזא לא יבאו לראות כבלע את הקודש ומתו, פי' ימותו בפגיעת קנאים ולא במיתה בידי שמים. ר"ל שהיות ואיתא בגמ' שה"ומתו" הולך על מיתת קנאים, לא מנאם בכלל חייבי מיתות מן השמים.

אינו נוהג לדורות

הרמב"ם (שורש ג) יסד לנו שאין ראוי למנות מצות שאין נוהגות לדורות. ומוכיח כדבריו מהא דאיתא במכות (כג, ב), תרי"ג מצות נאמרו לו למשה בסיני, מורה על היות זה המספר הוא מספר המצות הנוהגות לדורות. כי מצות שאינן נוהגות לדורות אין קשר להן בסיני, הן שנאמרו בסיני או בזולתו. ואמנם כווננו באמרם בסיני לפי שעקר התורה שנתנה היה בסיני והוא אמרו יתעלה "עלה אלי ההרה והיה שם ואתנה לך", ובבאור אמרו (שם כג ב, כד א) מאי קראה "תורה צוה לנו משה מורשה" ... ירצו בזה הסימן שהדבר שצוה לנו משה ולא שמענוהו כי אם ממנו הוא מספר תורה, וקראה מורשה קהלת יעקב **ומצוה שאינה נוהגת לדורות אינה לנו מורשה**. שאמנם ייקרא ירושה מה שיתמיד לדורות.

עוד כתב הרמב"ם דממה שאמרו חז"ל כי כל אבר ואבר כאילו הוא יצוה האדם בעשיית מצוה, וכל יום ויום כאילו הוא יזהיר אותו מעבירה, מבואר שמספר לא יחסר לעולם. ואילו היה מכלל המנין מצות שאינן נוהגות לדורות, יחסר זה הכלל בזמן שיכלה בו חיוב המצוה ההיא, ולא היה המאמר הזה שלם כי אם בזמן מוגבל.

ומשום כך תמה על הבה"ג שמנה "בעבור שהצר לו היכולת", "ולא יבאו לראות כבלע את הקדש". ומנה "לא יעבוד עוד" (בהעלותך ח) בלויים. ואלו גם כן אינן נוהגות לדורות כי אם במדבר.

בספר מעשה ניסים להרב דניאל הבבלי בתשובתו להר"א בן הרמב"ם (סי' ב') השיג על הרמב"ם וכתב וז"ל ואם נתבונן על מצות ולא יבאו לראות, ומצות ולא יעבוד עוד, נראה שהם יותר ראויים להקרא מצות נוהגות לדורות מן מצות תמחה זכר עמלק וכו'. אך לא כן הוא לא יבואו לראות שהוא מחוייב בכל זמן שיהיה הכרח לשאת את הארון וכלי הקודש יתחייב הכיסוי שלא יבואו הלויים לראות. וכן מחוייבים שלא ישאו אותם אך מי שהוא פחות מחמשים שנה כאמרו ולא יעבוד עוד. וכבר חייב הוא (הרמב"ם) ז"ל למנות בכתף ישאו (עשין ל"ד) והצווי הזה נקשר עם לא יבואו לראות ועם לא יעבוד עוד כאמרו ובא אהרן ובניו בנסוע המחנה וגו' (במדבר ד, ה). וכאשר מצות בכתף ישאו מצוה נוהגת לדורות, כן המה השתים אלו וכו'.

גונב את הקסוה

ממשיך הרמב"ם שזע"פ שאמרו (סנהדרין פא, ב) רמז לגונב את הקסוה לא יבואו לראות, ויש די ספוק באמרם רמז ושפשטיה דקרא אינו כן. ואינו גם כן מכלל מחוייבי מיתה בידי שמים כמו שהתבאר בתוספתא (זבחים ספ"ב וכתיתות פ"א ה"ב) ובסנהדרין (פג, א).

הרמב"ם בהשגותיו (שם) כתב שמש"כ הרמב"ם שאין למנות מצוות שאינן נוהגות לדורות, הוי דבר ברור ואינו נעלם כלל, שאילו מנינו המצות האמורות לשעה היו מונים כל מצוה שבאה במצרים ובמדבר במצות עשה ובמצות לא תעשה

והיה עולה לחשבון גדול כמו שאמר הרב. וחס ושלום שבעל הלכות גדולות יטעה בזה. ומה שמנה "ולא יבואו לראות כבלע את הקדש" מפני שהיא אצלו מצוה לדורות ממה שאמרו (סנהדרין פא, ב) בגונב את הקסוה, והיכא רמיזא דכתיב "ולא יבואו לראות כבלע את הקדש".

ומה שכתב הרמב"ם כי די לנו באמרם רמז ופשטיה דקרא אינו בזה, ואינו כמו כן מכלל חייבי מיתה בידי שמים כמו שנתבאר בתוספתא ובסנהדרין, א"כ מודה הרמב"ם שאם יהיה מן חייבי מיתה בידי שמים ראוי הוא להביאו במניין המצות, א"כ תמה עליו הרמב"ם שאם אינו מכלל חייבי מיתה בידי שמים, הוא חמור יותר שהרי הוא חייב מיתה בידי אדם, ומשנה שלימה שנינו (שם) קנאין פוגעין בו.

מיתה בידי שמים

חוץ מזה כתב הרמב"ם שבודאי חייב מיתה בידי שמים נמי הוא כדאמרינן התם בגמרא בעא מיניה רב אחא בר רב הונא מרב ששת כהן ששימש בטומאה חייב מיתה בידי שמים או לא, תנינא כהן ששימש בטומאה אין אחיו הכהנים מביאין אותו לב"ד אלא פרחי כהונה מוציאין אותו חוץ לעזרה ופוצעין את מוחו בגזירין, ואי סלקא דעתך חייב מיתה בידי שמים לישבקה וליקטלוה בידי שמים, ומקשה אלא מאי אינו חייב מיתה, מי איכא מידי דרחמנא פטריה ואנן קטלינן ליה, ומקשה והא הגונב את הקסוה, ומשני הא אמר רב יהודה בכלי שרת ורחמנא אמר ולא יבואו לראות כבלע את הקדש ומתו, לומר דהאי נמי בר קטלא הוא דחייב מיתה בידי שמים הוא.

וכיון שעלו דברי רב ששת בתיובתא, עמדה ההלכה כמו שאמרנו דליכא מידי דרחמנא פטריה ואנן קטלינן ליה, ושהגונב את הקסוה חייב מיתה הוא בידי שמים, שאם לא היה חייב מיתה בידי שמים לא היה מיתתו בידי הקנאין.

והברייתא שאמר הרמב"ם דקתני ואלו שבמיתה שתויי יין ופרועי ראש, אותן שאינן בידי אדם אלא בידי שמים קא תני, ובגונב את הקסוה יש גם בידי אדם. ועכשיו שלמדנו שהוא חייב מיתה בידי אדם ובידי שמים, על כרחינו דבר תורה הוא ואין לנו בדרבנן חיוב מיתה כלל.

רמז

ומה שדקדק הרמב"ם "כי די לו באמרם רמז" כסבור שהוא אסמכתא בעלמא, והנה אמרו **דרחמנא אמר** ולא יבואו לראות כבלע את הקדש. אבל טוען הרמב"ם שכתב נאמר בלשון הזה "רמז" במקומות שבהם מן התורה. אמרו (שם פג, ב) **רמז** לטבול יום שאם עבד חלל מניין ת"ל "קדושים יהיו לאלהיהם ולא יחללו" אם אינו ענין לטמא דנפקא ליה מ"וינזרו" תנהו ענין לטבול יום ששימש, ויליף חילול חילול מתרומה. הנה בכאן פסלו העבודה שעבד טבול יום והצריכו בעל הקרבן להביא קרבן אחר, וגוזרים על העובר מיתה ומנו אותו מאלה שבמיתה, והוציאו תלמוד כל זה במלת רמז. כי הייתורים רמזים הם, לא יתבוננו אלא מדרך הקבלה, וכן זה הגונב את הקסוה חיובו מיתה בידי שמים רמז במלת כבלע את הקדש, כי הגנבה והגזל נקראין בליעה כמו שכתוב (איוב כ, טו) חיל בלע ויקיאנו. וכן אמרו **רמז** לעדים זוממין שלוקין מן התורה מנין, והוא מדרש גמור ודינו מדאורייתא כדאיתא בפרקא קמא דמכות (ב, ב). ובגמרא ע"ז (לו, ב) אמרו ייחוד דבת ישראל דאורייתא, הוא דא"ר יוחנן **רמז** לייחוד מן התורה מנין ת"ל "כי יסיתך אחיך בן אמך", אמרי דאורייתא ייחוד אשת איש ואתא דוד גזר אפילו ייחוד דפנויה.

יישוב של המג"א

ויעויין במגילת אסתר שכתב ליישב דברי הרמב"ם בפשיטות, דהרמב"ם באמרו "די סיפוק באמרם רמז", אין כוונתו לומר דהוה אסמכתא בעלמא והוא כשאר אסמכתא דרבנן, דגם דעת הרמב"ם היא שדרשה גמורה מן התורה היא, אבל היא רק בגדר דרשה ולא פשטיה דקרא, והרמב"ם אזיל בזה לשיטתו בשורש השני דכל שאינו פשטיה דקרא אינו בא בחשבון המצוות. ועל הקושיא השניה בדעת הרמב"ם שסובר דבגונב כלי שרת אינו חייב מיתה בידי שמים מסוגיא דסנהדרין הנ"ל, כתב המג"א דהרמב"ם מפרש דהא דאמרו שם דגונב את הקסוה מרומז בקרא ד"ולא יבואו לראות וכו'", מפרש הרמב"ם דאין כוונת הגמרא לומר דבגונב את הקסוה חייב מיתה בידי שמים מהך קרא, ומכיון שכן כבר נוכל לדון דין קנאים פוגעים בו מצד הלכה למשה מסיני, אלא הרמב"ם יפרש דכוונת הגמרא לומר דהך דינא דקנאים פוגעים בו בגונב את הקסוה נלמד מדרשה דקרא ואינו מהלכה למשה מסיני.

תנאי "קנאים פוגעים בו"

והנה בבוועל ארמית דקנאים פוגעים בו, יש תנאים, דהיינו א' שאין מורין כן, ב' דווקא בפרהסיא, ג' דווקא בשעת מעשה, אבל אם פירש אינו נהרג, ד' אילו הפך זמרי והרג לפינחס אינו נהרג, דפינחס רודף. וכתב המאירי שאף בגונב את הקסוה ומקלל בקסמו אין קנאין פוגעין בהם אלא בשעת חמום, וכן יראה שאין מורין בהם אם באו הקנאים

לישאל, אבל פרהסיא נראה שאינה צריכה בהם, ובלבד שהיו שם עדים, וכן יראה שאם נהפך זה והרג את הקנאי נהרג ואין הדבר ברור בידי:

האם עובר משום לא תגנובו

כתב המנ"ח (פרשת במדבר) על מה שכתב החינוך שאין בו מצוה לחשבנינו, שכוונתו דלבה"ג יש מצוה היינו ל"ת של הגונב את הקסוה, היינו כלי שרת, והלאו הוא ולא יבאו לראות כבלע את הקודש. אך הרמב"ם בסמ"ק שלו בשורש הג' השיג עליו ואינו מכניס זה במנין, וזה מש"כ החינוך לחשבנינו, היינו להנמשכים אחר הרמב"ם.

ונראה דלהרמב"ם עובר בלאו גם כן "לא תגנובו", כי זה גם כן בכלל לא תגנובו, דמה לי הדיוט מה לי גבוה, אך העונש דקנאים פוגעין בו הל"מ. וגם החיוב מב"ש כמבואר בר"מ הוא הל"מ אע"ש שלפי הבה"ג הוא מסופק כיון דמחולקים בעונשים אין נכלל, או אפשר שעובר בשני לאוין. עוד מסופק המנ"ח בישראל בישראל שגנב כל שרת האם גם על פחות משה פרוטה קנאין פוגעין בו.

אמנם בעיקר דבריו שנוקט כדבר פשוט שעובר על לא תגנובו, אין זה פשוט כלל דיעויין במאירי (סנהדרין שם) שכתב להדיא שאין בזה לאו מיוחד שהרי אין להם בעלים. מבואר שאינו עובר על לא תגנובו אלא אם גנב מבעלים מסוימים, והקדש לא נחשב כבעלים.

גדר מעילה

ידועים הם דברי הגר"ח על הרמב"ם (מעילה ח, א) שיצא לחדש שגדר חיוב מעילה הוא מדין "גזל הקדש", ומוכיח כדבריו מהא דדרשינן (מעילה יח, א) כי תמעל מעל אין מעל אלא שינוי, וכתב דמבואר מזה דכל יסוד איסור מעילה הוא משום דין גזל הקדש. עוד הוכיח מהא דמעילה שיעורו בפרוטה, וצירף את המעילה לזמן מרובה ואכילתו ואכילת חבירו מצטרפין, דכל זה הוא משום דדין גזלה ביה, ולהכי הוא דמצטרף בכל גווני, ושיעורו בפרוטה כדין גזל. אבל מדברי המאירי מבואר דלא שייך "גזל" מהקדש הואיל ואין כאן "בעלים". ומה שהוכיח משו"פ ועוד כבר הארכתי במקום אחר, ואכ"מ.

מה המקור שאינו נוהג לדורות

הגרי"פ בביאורו על ספר המצוות לרס"ג (לאוין ריג ריד) העיר על מה שהחליטו הרמב"ם ושאר כל הראשונים דעיקר הלאו דלא יבואו לראות כבלע את הקודש אינו נוהג לדורות, וכתבו כן כדבר פשוט וידוע, ולא נתבאר מקורם לא בראשונים ולא באחרונים. וכתב שכנראה סמכו עצמם על ההיא דאמרין ביומא (נד, א) אמר רב קטינא בשעה שהיו ישראל עולין לרגל מגלגלין להם את הפרוכת ומראין להם את הכרובים שהיו מעורים זה בזה ואומרים להם ראו חבתכם לפני המקום וכו'. מתיב ר"ח "ולא יבואו לראות כבלע את הקודש", ואמר רב יהודה אמר רב בשעת הכנסת כלים לנרתק שלהם. ומשני אמר ר"נ משל לכלה כל זמן שהיא בבית אביה צנועה מבעלה, כיון שבאתה לבית חמיה אינה צנועה מבעלה וכו'. ופרש"י וז"ל בבית אביה באירוסיה, אף ישראל במדבר עדיין לא היו גסין בשכינה עכ"ל. ומתבאר מזה דבהכי איפליגו ר"ח ור"נ, דלר"ח מצוה זו דלא יבואו לראות וגו' נוהגת לדורות, אלא דלרב קטינא ור"נ לא היתה נוהגת אלא במדבר. ומשמע לכאורה דבמסקנא אף ר"ח חזר והודה בזה לר"נ מדשתק ולא השיב כלום אשינויא דר"נ משמע דסבר וקבל. א"כ מתבאר לכאורה דלמסקנא כ"ע מודו דלאו דלא יבואו לראות וגו' אינו מצוה הנוהגת לדורות, אלא במדבר בלבד היתה נוהגת.

ועי"ש שתמה על כל הראשונים, ממה שכתוב בהמשך דברי הגמ', מתיב רב חנא בר רב קטינא מעשה בכהן אחד שהיה מתעסק וראה רצפה משונה מחברותיה, ובא והודיע את חבירו ולא הספיק לגמור את הדבר עד שיצאתה נשמתו. וידעו ביחוד ששם ארון גנוז. ומשני א"ל נתגרשה קאמרת, נתגרשה חזרה לחיבתה הראשונה. ופרש"י וז"ל נתגרשה קאמרת הך מעשה בבית שני היתה, לאחר שנתגרשו וחזרו לחבתם הראשונה, לתחילת חבתם שאין גסין זה בזה. ומתבאר מזה להדיא דלא פסקה מצוה זו אלא בכל זמן מקדש ראשון קודם גלותם, אבל לאחר שגלו וחזרו, חזרה המצוה להיות נוהגת כבראשונה, והיתה נוהגת בכל זמן בית שני כמו בזמן שהיו ישראל במדבר, לאזהרה ולעונש מיתה בידי שמים, וא"כ מבואר דהו"ל מצוה הנוהגת לדורות.

ושמעתי ממו"ר הגרא"ז אפשטיין זצ"ל, שהרי יסוד הרמב"ם הוא שתרי"ג מצוות הם נצחיות, א"כ צריכים שינהגו לעולם, א"כ אע"פ שבתקופת בית שני היה נוהג משום ש"חזרו לחיבתם הראשונה", אבל אין זה עיקר המצב הנצחי של היחס בינינו להקב"ה, ואם לעתיד לא ינהוג א"כ אין זה נחשב "נוהג לדורות".

סדר עבודת יוה"כ

בביאורו על ספר המצוות לרס"ג (ל"ת ריב ריג ריד) הביא הגרי"פ מש"כ הרא"ש (פ"ק דיומא) וז"ל ויוצא דרך כניסתו שהיו פניו לארון, ובסדר "אתה כוננת" כתוב טמטם עיניו ויוצא. וכתב הרא"ש שאין זה בגמרא, ואדרבה מתוך הירושלמי משמע שאינו צריך. והכי איתא בירושלמי עד שלא ניטל הארון היה נכנס ויוצא לאורו של ארון, משניטל היה מגשש ונכנס מגשש ויוצא. וע"פ דברי הרא"ש אלו הגיה הב"י (או"ח סי' תרכ"א) בסדר עבודה דאתה כוננת שאומרים הספרדים, ומחק תיבת טמטם עיניו עיין שם בדבריו. וכתב הגרי"פ שדברי הרא"ש ז"ל תמוהים, שאם אין זה בגמרא הרי נמצא זה במקרא כתוב בתורה, דכתיב ולא יבואו לראות כבלע את הקודש ומתו, שהוא אזהרה שלא לראות את הארון, ולזה שפיר כתב הפייטן טמטם עיניו ויצא כדי שלא להביט בארון ויעבור בלאו דלא יבואו לראות כבלע את הקודש וענוש מיתה בידי שמים.

וממילא אין שום ראיה כלל מדברי הירושלמי, דאע"ג שהיה נכנס ויוצא לאורו של ארון, מ"מ ע"כ היה צריך לטמטם עיניו שלא לראות את הארון שלא לצורך בצאתו. ואף על גב דבשעת ההזאות שע"פ הכפורת ולפני הכפורת לא היה אפשר לו שלא יראה את הארון. מ"מ בצאתו דהו"ל שלא לצורך היה אסור לראותו וע"כ היה מוכרח לטמטם עיניו. ואם דעת הרא"ש ז"ל כדעת הרמב"ם וסייעתו ז"ל דאזהרה זו אינה נוהגת לדורות. אלא בזמן מסע המחנות שבמדבר דוקא היתה נוהגת. מ"מ לא כן דעת בעל אתה כוננת שהוא מקמאי דקמאי. כמש"כ מהר"י קמחי ז"ל (בעבודת ישראל דף ז' ע"ב) שבסדורו של רבינו סעדי' גאון ז"ל כתב כבר בסדר עבודה זה חברוהו החכמים הקדמונים ז"ל. וכבר הביא מהר"י קמחי שם (דף קנ"ח ע"ב) שכן איתא גם בזוהר (פרשת אמור) וז"ל אמר רב יהודה כיון דהוה עאל טמטם עיניו דלא לאסתכלא במאי דלא איצטרך.

לויים או אפילו כהנים

אמנם העיר הגרי"פ דיש מקום לומר דלא נאמרה אזהרה דלא יבואו לראות וגו' אלא ללויים, ואין הכהנים וכ"ש הכהן גדול בכלל אזהרה זו. ולזה הוא שכתב הרא"ש ז"ל דאין צריך לטמטם עיניו בצאתו. אלא דזה אינו שכבר כתב הרמב"ן ז"ל שם (בשורש שלישי) לענין לאו דלא יעבוד עוד ועשה דבכתף ישאו דכיון שלא נאמר בפרשה אלא בני קהת הרי הכהנים גם הם בני קהת עיין שם בדברי, א"כ גם לענין לאו דלא יבואו לראות וגו'. וכן לאו דלא יגעו אל הקודש אף על פי שנאמרו בבני קהת. מ"מ גם הכהנים בכלל לענין שלא לראות ולא ליגע שלא לצורך.

דברי החזו"א

החזו"א (או"ח קכה, ט-י) כתב שחמש מיתות נאמרו בסדר עבודת המשכן וכו' ... ונראה דהאי "ולא יגעו" "ולא יבואו" אינו אזהרה על נגיעה וראיה, שגם זר אינו חייב בזה, אלא על עבודת הכהנים הזהיר את הלויים, ולמה נכפל בלשון נגיעה ובלשון ראיה לא ידענא.

כהן ולוי עבדו עבודה שאינו שלהם

ועי"ש שזה מוכרח ממש"כ בספרי (פרשת קרח פיסקא קטז), וז"ל הספרי "ושמרו משמרתך ומשמרת כל האהל", זו היא שאמרנו ישרותך בעבודתם ומנה מהם גזברים ואמרכלים, "אך אל כלי הקדש" - זה הארון, וכה"א "ולא יבאו לראות כבלע את הקודש" (במדבר ד, כ). "אך אל כלי הקדש ואל המזבח לא יקרב" אזהרה, ולא ימותו עונש. אין לי אלא לויים שענושים ומוזהרים על עבודת כהנים, כהנים על עבודת לויים מנין, ת"ל "גם הם גם אתם". מעבודה לחברתה מנין ת"ל "גם אתם". וכבר בקש ר' יהושע בן חנניה לסייע את ר' יוחנן בן גודגדה אמר לו חזור לאחורייך שכבר אתה מתחייב בנפשך שאני מן השוערים ואתה מן המשוררים. רבי אומר אין צריך שהרי כבר נאמר אל תכריתו את שבט משפחת הקהתי מתוך הלויים וזאת עשו להם וחיו (במדבר ד יח - יט). אין לי אלא בני קהת בני גרשון ובני מררי מנין ת"ל (לפי גירסת הגר"א) "אל תכריתו את שבט משפחת הקהתי מתוך הלויים", "וזאת עשו להם וחיו ולא ימותו בגשתם את קדש הקדשים אהרן ובניו יבאו ושמם אותם איש איש על עבדתו ואל משאו וכו'". לויים שענושים ומוזהרים על עבודת כהנים. כהנים על עבודת לויים מנין ת"ל ובנסוע המשכן יורידו אותו הלויים ובחנות המשכן יקימו אותו הלויים וכו'.

ומדייק החזו"א שאחרי המלה "משאו" כתוב וכו', דהיינו הפסוק "ולא יבואו לראות" שהולך גם על האיסור שינוי עבודה.

אח"כ כתב החזו"א שהיה דיומא דפריך על ההיא דעולי רגלים מהא דכתיב "ולא יבואו לראות", כיון דאפקיה רחמנא בלשון ראייה ללמדך שיש איסור בראיה בלא הכרח. ולפי שאין זה עיקר אזהרה דקרא אמרו שלא היה נוהג רק במשכן שהיו ישראל בבחינת ארוסה, אבל עיקר אזהרה שהיא על עבודת כהנים נהוג לדורות כדיליף רבי בספרי.

ובשול"ת דברי מנחם התכתב עם החזו"א ורצה להוכיח לו מכמה וכמה ראשונים שעיקר הפשט בפסוק הוא האיסור לראות בארון ובשאר כל שרת. כבר הבאנו בתחילת השיעור דברי התרגום שמפרש בפשוטו על ראיית הארון, וכ"ה בכל התרגומים. עוד הביא מש"כ רש"י לסנהדרין (פא, ב) וז"ל כבלע את הקדש - לשון גנב שמבליעין ומחביאין, ורמז בעלמא הוא ולא מקרא נפיק, **דעיקר קרא בלויים כתוב שהזהירו שלא לראות בסלוק מסעות בשעת הכנסת כלים לנרתק שלהן**, שהיו אהרן ובניו מכסין הארון והמזבחות כמו שכתוב שם, ובא אהרן בנסעם והורידו. וכ"ה ביד רמ"ה (שם) וז"ל אבל פשטיה דקרא בלויים כתיב שלא יבאו לראות כשאהרן ובניו מכסין כלי הקדש ומתחייבין מיתה בידי שמים, אלא ממתנין בחוץ עד שיכסו הכהנים את הכלים ואז ינשאו לנשאם.

עוד הביא דברי הרשב"ם (במדבר ד, כ) כבלע את הקדש - כשסותרין את ההיכל נגלה, ואם יראו ימותו. כמו שמצינו באנשי בית שמש כי ראו בארון ה'.

ויש להוסיף דברי הרמב"ן בשם האבן עזרא, שלא יבאו לראות כאשר יוסר פרכת המסך ויגלה הארון, רק אחרי כן כאשר יכוסה יבאו לשאת אותו. ויהיה "כבלע את הקדש", כאשר יוסר הבנין מעל הארון שהוא הקדש, מלשון בלע ה' ולא חמל (איכה ב, ב), יחד סביב ותבלעני (איוב י, ח). והנה הלויים מזהירים שלא יגעו אל ארון הקדש ומתו רק בבדים ישאוהו, ועוד יזהירם שלא יבאו לראות כלל הסרת הבנין בעוד שיווריד אהרן את הפרכת, כענין כי ראו בארון ה' (ש"א ו יט). ויפה אמר.

וכ"ה בחזקוני (במדבר ד, כ) פירש כשמפרקים את המשכן והארון נגלה **אם יזונו עיניהם ממנו ימותו כמו שמצינו באנשי בית שמש בספר שמואל**.

החזו"א השיב לו מהספרי שלדעתו מוכח דמיירי באיסור לכהן ולוי לעבוד עבודה שאינו שלהם. ועי"ש שמבואר בדבריו שגם הבין התחלת הספרי דמיירי באיסור עבודה, וזה פלא שבפשטות מה שכותב הספרי וכ"ה אומר "ולא יבואו וכו'" אינו אלא לבאר שהמלה "בקדש" מדובר בארון הקודש, עי"ש היטב.

וכתב החזו"א א"כ הדבר כבר מורם מכל ספק, ואם נמצא לשון בראשונים הפכו צריכים אנו לפרשו על ראייה הנלמדת מחלק המדרש מדאפקיה בלשון ראייה לאיסור ראייה משום כבוד השכינה בכללו. ולרש"י סנהדרין אינו אלא לשלול שאין פשוטו על גונב, ונקט המקרא בהוראתו הפשוטה, ואין קפידה בכמו אלה.

והשיב לו הגר"מ כשר, שמה שהבין בדברי הספרי שמיירי בעבודה לא בראיה, אין זה דעת כל מפרשי הספרי, רבי דוד פארדו, הנצי"ב ועוד. ומה שתומך דבריו על ה"וכו" שבגירסת הגר"א, ראשית לפי גירסתו בספרי הפסוק שהובא הוא "את אהרן ואת בניו ושמואל את כהונתם והזר הקרב יומת" (שם במדבר ג, י). זאת ועוד שמקור הגירסא של הגר"א הוא בילקוט ושם לא מובא כל הפסוק, א"כ ה"וכו" אינו אלא לסיים הפסוק, עי"ש שכ"כ המלבי"ם.

עוד הוכיח מדברי הרמב"ם (מצות ל"ט עב) שאין זה מקור האיסור. וז"ל היא שהזהיר הלויים מהתעסק בדבר מן העבודות המיוחדות לכהנים והכהנים גם כן מהתעסק בדבר מהעבודות המיוחדות ללויים. וזה כי שתי אלו המשפחות כלומר הכהנים והלויים לכל משפחה מהן עבודה מיוחדת לה במקדש ובאה האזהרה ממנו יתעלה לשניהם יחד שלא לעבוד אחד מהם בעבודת האחר אלא כל כת מהם במה שנצטווהו כמו שאמר (ס"פ במדבר) איש איש על עבודתו ואל משאו. והלאו שבא בהם הוא אמרו בלויים (קרח יח ג) אך אל כלי הקדש ואל המזבח לא יגשו ואחרי כן שב ודבר אל הכהנים ואמר ולא ימותו גם הם גם אתם. הרי שאינו מביא כאזהרה אלא הפסוק בפרשת קרח.

וכן מבואר ברמב"ם (כלי המקדש ג, י) וכשם שהלויים מזהירין שלא לעבוד עבודת הכהנים, כך הכהנים מזהירין שלא לעבוד עבודת הלויים שנאמר גם הם גם אתם, וכן הלויים עצמם מזהירים שלא יעשה אחד מלאכת חבירו, שלא יסייע המשורר לשוער ולא השוער למשורר שנאמר "איש איש על עבודתו ואל משאו", הרי שרק פסוק י"ט ולא פסוק כ מדובר על עבודה.

ולענ"ד כן מוכח מכל הוויכוח בין הרמב"ם והבה"ג, דאם איתא ששייך לאיסור עבודה הרי זה נוהג לדורות.

החזו"א השיב לו שאם מדובר על ראייה א"כ אין זה דווקא על הלויים, כמבואר ביומא שם מעשה בכהן אחד, ובספרי יליף לענין איסור על הלויים לעבוד עבודת כהנים.

והשיב לו הגר"מ דמההיא דיומא אין ראייה, דשם פירש רש"י שהיה דרך טיול ושחוק ולכן שייך גם לכהנים. אבל איסור הראיה אינו אלא לויים בשעת פירוק המשא. והטעם הביא בשם "מפרשים" שהוא גזירה אטו שיעבדו ביחד עם הכהנים.

